

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради
Бердянського
державного педагогічного
університету від 25 серпня 2016
року (протокол № 1)

МИСТЕЦТВО БАЛЕТМЕЙСТЕРА

ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
спеціальності 024 Хореографія

**Бердянськ
2016 рік**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Бердянським державним педагогічним університетом

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії Олена Володимирівна Мартиненко.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «16» червня 2016 року, протокол № 8

ВСТУП

Програма вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Мистецтво балетмейстера» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Хореографія. Фітнес» спеціальності 24 Хореографія.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є базовий рівень знань та вмінь майбутнього фахівця з мистецтва балетмейстера.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс є провідним у системі хореографічної підготовки і базується на знаннях, уміннях та навичках, які отримали студенти під час засвоєння теорії та методики класичного, народно-сценічного, українського та спортивного бального танцю, сучасної хореографії, історії хореографічного мистецтва, історії костюму та інших фахових дисциплін.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. *Метою* викладання навчальної дисципліни «Мистецтво балетмейстера» є здобуття майбутніми фахівцями знань, вмінь та навичок композиції та постановки танцю, які складають основу професійної освіти хореографа і відіграють важливу роль у формуванні особистості майбутнього керівника хореографічного колективу.

1.2. *Основними завданнями* вивчення дисципліни «Мистецтво балетмейстера» є:

- засвоєння завдань та змісту балетмейстерської діяльності, вимог до сучасного балетмейстера;
- ознайомлення із законами драматургії та специфікою їх використання в хореографії;
- ознайомлення з композицією та методикою постановочної роботи різних танцювальних форм та жанрів;
- ознайомлення з хореографічною спадщиною та зразками творчих постановок видатних балетмейстерів минулого та сучасності;
- ознайомлення з літературно-графічною системою запису хореографічних постановок, формування вмінь та навичок роботи над постановкою танцю за записом;
- ознайомлення з методами обробки фольклорного матеріалу та надання йому сценічної форми;
- формування та удосконалення вмінь і навичок роботи над постановкою власних хореографічних творів різного рівня складності;
- розвиток творчих та організаторських здібностей студентів;
- виховання танцювальної культури та прагнення до професіоналізму

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти набувають **компетентностей**:

Загальних:

Інструментальні: здатність до організації та планування, вміння застосовувати базові загальні знання, правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями (неофіційним, офіційним та науковим), вільно застосовувати наукові та хореографічні терміни; вміння працювати з комп'ютерними програмами; здатність розв'язувати проблеми і приймати рішення, здійснювати пошук інформації з різних джерел.

Міжособистісні: здатність до критичності та самокритичності, вміння працювати в команді, застосовувати організаторські здібності, позитивно ставитися до різних танцювальних культур, поважати творчі знахідки людей мистецьких професій.

Системні: здатність застосовувати знання на практиці, використовувати дослідницькі навички та вміння, проявляти лідерські якості, креативність, самостійність творчого мислення, прагнення до пошуку індивідуального хореографічного стилю, бажання досягти успіху в професійній сфері.

Етичні: знання та дотримання принципів етичного кодексу хореографа (творча незалежність, відповідальність тощо) педагогічної етики; повага гідності учасників навчально-виховного процесу.

Фахових:

Загально-професійні (базові)

1. Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної діяльності.
2. Здатність використовувати основи теорії і практики хореографічного і музичного мистецтва в професійній діяльності, проектувати і здійснювати освітній процес у закладах культури, освіти і спорту.
3. Здатність до рефлексії, самовдосконалення і підвищення рівня професійної майстерності.
4. Здатність нести відповідальність за життя та здоров'я людини; розраховувати фізичне навантаження і пропагувати здоровий спосіб життя.
5. Здатність проектувати і проводити науково-дослідницьку та творчо-пошукову роботу.
6. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Спеціалізовано-професійні

7. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності з урахуванням індивідуальних хореографічних і фізичних здібностей; злагоджено працювати в групі виконавців.

8. Здатність створювати танцювальний репертуар різного рівня складності (фітнес-комплекси різної функціональної спрямованості) відповідно до соціальних та культурних потреб суспільства та поставлених завдань.

9. Здатність виконувати обов'язки керівника хореографічного колективу, розробляти навчально-методичні матеріали для здійснення хореографічного навчання в закладах культури та освіти.

10. Здатність використовувати спеціальну термінологію та адекватні комунікативні засоби рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні та творчому процесі; застосовувати вербальний коментар в процесі навчання в лаконічній та доступній формі.

11. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології в галузі хореографії.

Демонструвати такі результати навчання:

<i>Знання</i>	ПРЗ 1. Здатність застосовувати базові знання, практичні навички організаційної, навчальної та творчої роботи керівника хореографічного колективу.
	ПРЗ 2. Здатність застосовувати знання з теорії музики та навички гри на музичному інструменті; співпрацювати з концертмейстером, аргументовано підходити до вибору музичних творів в педагогічній діяльності та балетмейстерській творчості.
	ПРЗ 3. Здатність застосовувати базові філософсько-естетичні, мистецтвознавчі, історико-культурологічні знання в професійній діяльності.
	ПРЗ 4. Здатність володіти знаннями про законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці, застосовувати галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.
<i>Уміння</i>	ПРУ 1. Здатність демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну танцювальну майстерність на належному фаховому рівні під час виконавської, педагогічної та балетмейстерської діяльності.
	ПРУ 3. Уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; здійснювати комунікаційну взаємодію за допомогою соціальних мереж; систематизувати прийоми

	створення, збереження, накопичення та інтерпретації даних з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.
	ПРУ 4. Уміння створювати та аналізувати балетмейстерські роботи різного рівня складності відповідно до соціальних та культурних потреб суспільства та поставлених професійних завдань.
Комунікація	ПРК 1. Здатність орієнтуватися в основних подіях, які відбуваються в Україні, в світовому мистецькому хореографічному просторі, визначати і формулювати проблеми, вміти аналізувати їх, виражати власну думку, вирішувати спірні питання щодо особистісних переконань та етичних міркувань.
	ПРК 2. Здатність використовувати знання професійного дискурсу, термінології свого фаху, джерел поповнення лексики української та іноземної мов; уміння спілкуватися українською мовою у професійному середовищі, дотримуватися етики ділового спілкування; пояснювати фахівцям і нефахівцям інформацію, ідеї, проблеми, рішення у сфері хореографічного мистецтва; аналізувати іншомовні джерела інформації для отримання даних та прийняття професійних рішень.
Автономність і відповідальність	ПРАВ 1. Здатність якісно виконувати завдання професійної діяльності на основі інструкцій, методичних рекомендацій, встановлених норм, нормативів, технічних умов тощо.
	ПРАВ 2. Здатність демонструвати готовність до освоєння нової професійної інформації за допомогою самоосвіти; представляти і оцінювати власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.
	ПРАВ 3. Здатність визначати стратегічні цілі професійної діяльності, шукати новаторські ідеї для пропаганди хореографічного мистецтва, українських національних традицій та здорового способу життя.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **660 годин / 22 кредити ECTS.**

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Зміст професійної діяльності педагога-балетмейстера знайомить студентів з базовими поняттями дисципліни:

«мистецтво», «балетмейстер», «хореографія», «танок»; дає уявлення про джерела виникнення та шляхи розвитку балетмейстерської діяльності, розкриває завдання та зміст роботи балетмейстера; вклад видатних теоретиків та практиків у розвиток балетмейстерського мистецтва.

Змістовий модуль 2. Композиція і постановка танцю знайомить студентів зі складовими композиції і постановки танцю і понятійним апаратом даної теми: «композиція танцю», «хореографічний текст», «малюнок танцю», «лібретто» та ін.; дає уявлення про побудову сцени і особливості її урахування в роботі балетмейстера над постановкою танцю; визначає етапи роботи балетмейстера над постановкою танцю. Формує знання про форми, жанри та види хореографічного мистецтва, про ідейно-тематичну основу танцю.

Змістовий модуль 3. Закони драматургії та особливості їх використання в хореографії знайомить студентів з поняттям «драматургія», законами драматургії та їх урахуванням під час створення танцювального номеру, з графічною побудовою хореографічних творів (архітектонікою); формує вміння аналізувати танцювальні композиції з позиції їх композиційної побудови.

Змістовий модуль 4. Постановка танцю за записом розкриває історичний аспект виникнення системи запису танцю, знайомить із сучасною літературно-графічною фіксацією хореографічних постановок, умовними позначками запису танцю, вимогами до оформлення постановочних планів (паспортизації танцю), методикою постановки танцю за записом; формує та розвиває навички фіксації малюнків танцю.

Змістовий модуль 5. Постановка і презентація танцю за записом (з літературних джерел) формує навички застосування теоретичних знань на практиці під час самостійного розбору та постановки танцю за записом (з репертуарної збірки) на студентах свого курсу; визначає первинні вміння співпрацювати з іншими студентами, проявляти організаторські вміння, застосовувати хореографічну термінологію, добирати відповідні методи роботи з виконавцями тощо.

Змістовий модуль 6. Робота балетмейстера над створенням хореографічного образу. Творчий задум сольного етюд висвітлює особливості роботи балетмейстера над створенням хореографічних образів, знайомить з яскравими образами створеними в хореографії видатними балетмейстерами минулого та сучасності, з методами роботи над створенням танцювальних образів. Розвиває у студентів творчу ініціативу, самостійність мислення, фантазію та уяву, вміння підбирати музичний та лексичний матеріал стосовно теми та ідеї творчої етюдної форми та у відповідності до власних виконавських можливостей,

розробляти програму етюдів стосовно законів драматургії, визначати яскравий кульмінаційний момент.

Змістовий модуль 7. Постановка і презентація сольної етюдної форми формує первинні навички роботи студента над постановкою навчального етюдів, спрямованого на передачу хореографічного образу. Розвиває вміння вживатися в образ, працювати над власною виконавською та акторською майстерністю, виховує впевненість, бажання пошуку неординарних хореографічних засобів, сценічних прийомів, інтерес до балетмейстерської роботи тощо.

Змістовий модуль 8. Постановка і презентація дуетної етюдної форми формує первинні навички роботи студентів з виконавцями, розвиває вміння добирати відповідні методи щодо передачі ідейно-тематичної основи навчального етюдів; виховує поважне ставлення до виконавців, впевненість, бажання пошуку неординарних хореографічних засобів, сценічних прийомів, інтерес до балетмейстерської роботи тощо.

Змістовий модуль 9. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії поширює та закріплює знання студентів з історії виникнення та розвитку народно-сценічного танцю, знайомить з характерними особливостями, видами та жанрами народної хореографії, методами роботи над постановкою народно-сценічних танців. Розкриває характерні особливості драматургії та композиції народних танців. Поширює знання про вклад видатних балетмейстерів у розвиток теорії та практики народно-сценічного танцю. Знайомить з кращими зразками танцювальних постановок видатних майстрів народної хореографії (П.Вірський, І.Мойсєєв, Н.Надеждіна, Т.Устинова, Я.Чуперчук та інших).

Змістовий модуль 10. Хоровод як давніший жанр танцювального мистецтва знайомить студентів з хороводом, як первинним жанром народної танцювальної творчості, з класифікацією та тематикою хороводів, лексикою та типами композиційних малюнків-фігур, зразками хороводів та танців хороводного типу, створених видатними балетмейстерами.

Змістовий модуль 11. Презентація творчого задуму хороводу вчить студентів творчо підходити до вибору теми та ідеї хороводу, добирати музичний супровід, визначати актуальність обраної тематики. Розвиває вміння аргументувати вибір теми, спиратися на народну основу, знаходити цікаві балетмейстерські рішення.

Змістовий модуль 12. Постановка хороводу (розробка композиційного плану) вчить студентів розробляти композиційний план, розподіляти композиційно-хореографічний матеріал між основними частинами за драматургією, визначати графічно-текстове

наповнення кожної фігури хороводу, писати програму (лібретто) майбутньої постановки.

Змістовий модуль 13-14. Постановка хороводу (робота з виконавцями) формує вміння втілювати композицію власно створеного хороводу на студентах свого або молодших курсів, результативно працювати з виконавцями; розвиває організаційні навички, виховує увагу та самоконтроль, привчає до дисципліни, відповідальності як в постановці свого номера, так і в роботі виконавця у хороводах інших студентів.

Змістовий модуль 15. Постановочний план створеного хороводу формує навички фіксувати створену композицію, дотримуючись методичних вказівок розроблених викладачем.

Змістовий модуль 16. Презентація (словесна і практична) створеного хороводу вчить студентів публічно представляти свою творчу роботу; формує вербальні навички презентації актуальності обраної теми, вміння гідно представити кінцевий результат, мотивувати виконавців на успішний показ тощо.

Змістовий модуль 17. Презентація творчого задуму народно-сценічного танцю вчить творчо підходити до вибору теми народно-сценічного танцю, визначати її актуальність, виховну значущість для глядача, працювати з інформаційними джерелами (література, відео).

Змістовий модуль 18. Постановка народно-сценічного танцю (розробка композиційного плану) вчить студентів добирати музичний супровід, розробляти композиційний план, розподіляти композиційно-хореографічний матеріал між основними частинами за драматургією, визначати графічно-текстове наповнення народного танцю відповідно до обраної національності та форми побудови.

Змістовий модуль 19-22. Постановка народно-сценічного танцю (робота з виконавцями) формує вміння втілювати композицію власно створеного або реставрованого з інформаційних джерел народного танцю на студентах свого або молодших курсів, працювати з виконавцями; розвиває організаційні навички, виховує увагу та самоконтроль, привчає до дисципліни, відповідальності як в постановці свого номера, так і в роботі виконавця у постановках інших студентів.

Змістовий модуль 23. Постановочний план створеного народно-сценічного танцю розвиває навички фіксувати створену композицію, дотримуючись методичних вказівок розроблених викладачем.

Змістовий модуль 24. Презентація (словесна і практична) створеного народно-сценічного танцю вчить студентів публічно представляти свою творчу роботу; формує вербальні навички презентації актуальності обраної теми, вміння гідно представити кінцевий результат, мотивувати виконавців на успішний показ тощо.

Змістовий модуль 25. Особливості української народної хореографії. Сценічна інтерпретація українського фольклору поширює знання студентів про історію виникнення та розвитку українського народного танцю, про видатних теоретиків і практиків українського хореографічного мистецтва, про регіональні особливості української хореографії та особливості композиційної побудови українських народних танців, знайомить з танцями Запорізького краю та формує навички виконання деяких характерних танцювальних зразків («Горлиця», «Коханочка», «Хортичка» та інших). Дає елементарні уявлення про сценічну обробку фольклорного матеріалу, принципи та ступені стилізації танцювального фольклору. Знайомить зі зразками обробки фольклору видатними українськими балетмейстерами (К.Балог, М.Вантух, П.Вірський, М.Годенко, Д.Ластівка, А.Кривохижа, Я.Чуперчук та інших).

Змістовий модуль 26. Презентація творчого задуму українського народно-сценічного танцю вчить творчо підходити до вибору теми постановки українського сценічного танцю, користуватися фольклорними джерелами, історичними фактами, відео та аудіо матеріалами.

Змістовий модуль 27. Постановка українського народно-сценічного танцю (розробка композиційного плану) розвиває навички роботи над розробкою композиційного плану та добору лексичного матеріалу до власної постановки.

Змістовий модуль 28-30. Постановка українського народно-сценічного танцю (робота з виконавцями) розвиває навички творчої співпраці з виконавцями, формує власний стиль ведення репетиційного процесу; збагачує арсенал рухів та покращує виконавську майстерність студентів шляхом активної участі у постановках співкурників.

Змістовий модуль 31. Постановочний план створеного українського народно-сценічного танцю розвиває навички фіксувати створену композицію, дотримуючись методичних вказівок розроблених викладачем.

Змістовий модуль 32. Презентація (словесна і практична) створеного українського народно-сценічного танцю вчить студентів публічно представляти свою творчу роботу; формує вербальні навички презентації актуальності обраної теми, вміння гідно представити кінцевий результат, мотивувати виконавців на успішний показ тощо.

Змістовий модуль 33. Робота балетмейстера над дитячою тематикою. Хореографічні казки для дітей. Презентація творчого задуму хореографічної казки розкриває специфіку хореографії «для дітей» та «на дітей»; знайомить з вимогами до дитячого репертуару, тематикою та сюжетикою дитячих танців, зразками дитячої хореографії

шляхом аналізу репертуарних збірок для дітей та перегляду концертних номерів; дає уявлення про розвиток композиційних малюнків в процесі засвоєння зразків дитячих танців наданих викладачем.

Розширює уявлення студентів про тематику дитячих казок, її актуальність та виховний вплив на дітей; вчить творчо підходити до вибору казки для її хореографічного втілення. Розвиває вміння колективно працювати над розробкою сценарного плану, над доббором музичного та лексичного матеріалу стосовно характеристик казкових образів.

Змістовий модуль 34. Постановка та презентація танців для дітей вчить творчо підходити до вибору теми та сюжету дитячого танцю, визначення його актуальності, відповідності обраній віковій категорії, наявності навчально-виховного аспекту. Вчить пошуку цікавих методів роботи над втіленням дитячої теми та вживанням у дитячий образ; закріплює навички репетиційної роботи з виконавцями; формує вміння розробляти ескізи костюмів до дитячого танцю, аналізувати постановки інших та надавати влучні рекомендації.

Змістовий модуль 35. Постановка хореографічної казки (колективний проект) розвиває навички колективної праці над постановкою хореографічної казки, формує вміння пошуку художньо-сценічного оформлення казки; удосконалює виконавську та акторську майстерність студентів; виховує почуття поваги до інших, вміння працювати в колективі, досягати позитивних результатів та задоволення від сумісної праці.

Змістовий модуль 36. Публічна презентація хореографічної казки дитячій аудиторії вчить працювати над художньо-сценічним оформленням казки, доббором костюмів та гриму до казкових образів. Розвиває навички акторської майстерності, вміння працювати перед глядацькою аудиторією, доносити до дітей зміст казки, характерні особливості її героїв. Вчить аналізувати виступ, визначати емоційний відгук дітей на представлену колективну балетмейстерську працю, визначати позитивні та негативні аспекти.

Змістовий модуль 37. Композиція вокально-хореографічних та літературно-хореографічних творів розширює уявлення студентів про жанрову та тематичну різноманітність вокально-хореографічних творів, знайомить з особливостями їх композиційної побудови (на основі змісту пісні та підтанцювки до вокального номеру); вчить творчо підходити до вибору теми вокально-хореографічного твору та визначення музично-хореографічної форми для його втілення; закріплює та удосконалює навички роботи над розробкою композиційного плану та добору лексичного матеріалу.

Змістовий модуль 38-39. Постановка вокально (літературно)-хореографічної композиції закріплює знання студентів про особливості репетиційного періоду, розвиває навички роботи з виконавцями та власну хореографічну (виконавську та акторську) майстерність. Вчить аналізувати вокально-хореографічні постановки інших студентів.

Змістовий модуль 40. Презентація (словесна і практична) створеної вокально (літературно)-хореографічної композиції вчить студентів публічно представляти свою творчу роботу; формує вербальні навички презентації актуальності обраної теми, вміння гідно представити кінцевий результат, мотивувати виконавців на успішний показ тощо.

Змістовий модуль 41. Тематичний діапазон концертних номерів. Презентація творчого задуму концертного номеру розширює уявлення студентів про різноплановий тематичний діапазон концертних номерів, знайомить з вимогами та влучними зразками танцювальних концертних постановок; розвиває та удосконалює навички творчого підходу до визначення теми та змісту концертного номеру.

Змістовий модуль 42. Постановка концертного номеру (робота з виконавцями) розвиває навички творчої співпраці з виконавцями, формує власний стиль ведення репетиційного процесу; збагачує арсенал рухів та покращує виконавську майстерність студентів шляхом активної участі у постановках співкурсників.

Змістовий модуль 43. Постановочний план створеного концертного номеру формує навички фіксувати створену композицію, дотримуючись методичних вказівок розроблених викладачем.

Змістовий модуль 44. Презентація (словесна і практична) створеного концертного номеру вчить презентувати власно створену хореографічну форму, працювати над її художньо-сценічним оформленням, налаштовувати виконавців на емоційну передачу теми та ідеї постановки, сприймати зауваження надані викладачами та враховувати їх у подальшій роботі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Голдрич О. Хореографія: Посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю / О. Голдрич. – Львів : Край, 2003.
2. Есаулов И. Г. Хореодраматургия (Искусство балетмейстера) / И. Г. Есаулов. – Ижевск : Изд. дом. «Удмуртский ун-т», 2000.
3. Захава Б.Е. Мастерство актера и режиссера / Б. Е. Захава. – М.: Просвещение, 1973.

4. Захаржевская Н.П. Костюм для сцены / Н. П. Захаржевская. – М.: Сов. Россия, 1974.
5. Захаров Р.В. Записки балетмейстера / Р. В. Захаров. – М.: Искусство, 1976.
6. Захаров Р. Сочинение танца / Р. В. Захаров. – М.: Искусство, 1989.
7. Захаров Р. Слово о танце / Р. В. Захаров. – М.: Мол. гвардия, 1979.
8. Кривохижа А. М. Гармонія танцю: Навчально-методичний посібник з викладання курсу „Мистецтво балетмейстера” для хореографічних відділень пед. університетів / А. М. Кривохижа. – Кіровоград : РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006.
9. Чміль В. А. Танці Запорізького краю в обробці З.Сизоненка / В. А. Чміль. – Мелітополь: ООО „Видавничий будинок ММД”, 2005.
10. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: Навчально-методичний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв України / В. Т. Шевченко. – К. : ДАКККіМ, 2006.

Допоміжна

1. Балет: енциклопедія / Под ред. Ю. Григоровича. – М.: Сов. енциклопедія, 1981.
2. Бахрушин Ю. История русского балета / Юрий Бахрушин. – М. : Просвещение, 1977.
3. Богданов Г. Несколько шагов к фольклору: Уч.-методическое пособие / Г. Богданов. – М., 1996.
4. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю / Ким Василенко – К.: Мистецтво, 1996.
5. Васильева-Рождественская М. Историко-бытовой танец / М. Васильева-Рождественская. – М.: Искусство, 1987.
6. Голейзовский К. Жизнь и творчество. Статьи, документы, воспоминания / К. Голейзовский. – М. : Всерос. театр. об-во, 1984.
7. Гуменюк А. І. Запис і принципи класифікації народних танців / Андрій Гуменюк // Народна творчість та етнографія. – 1964. - №4. С.36-42.
8. Гуменюк А. І. Народне хореографічне мистецтво України / Андрій Гуменюк. – Київ. : Мистецтво, 1963.
9. Ивановский Н. П. Бальный танец XVI-XIX в / Н. П. Ивановский. – Калининград: Янтарный сказ, 2004.
10. Комиссаржевский Ф. История костюма / Ф. Комиссаржевский. – Минск : Сов. литератор, 1999.
11. Красовская В. История русского балета / В. Красовская. – Л.: Искусство, 1978.

12. Лопухов Ф. Хореографические откровенности / Ф. Лопухов. – М.: Искусство, 1972.
13. Мистецтво балетмейстера і постановка танцю: Програма курсу для студентів зі спеціальності 6.01.01.00 «Хореографія» / Уклад. І.В.Михайлова. – Х.: ПВНЗ „Міжнародний Слов'янський університет. Харків”, 2007.
14. Музыкальная энциклопедия / Сост. Б.С.Штейнпресс, И.И.Ямпольский. – М.: Сов.энцикл., 1966.
15. Нагайцева Л. Композиция танца / Л. Нагайцева. – Краснодар: КГИК, 1991.
16. Никитин В. Ю. Модерн-джаз-танец В. Ю. Никитин. – М.: ГИТИС, 2001.
17. Новерр Ж. Письма о танце / Ж. Новерр. – М.-Л.: Искусство, 1965.
18. Пасютинская В. М. Волшебный мир танца / В. М. Пасютинская. – М.: Просвещение, 1985.
19. Серебренников Н. Н. Поддержка в дуэтом танце / Н. Н. Серебренников. – Л.: Искусство, 1985.
20. Смирнов И. В. Искусство балетмейстера / И. В. Смирнов. – М.: Просвещение, 1986.
21. Смирнов И. Работа балетмейстеров над хореографическим произведением / И. Смирнов. – М.: М-во культуры РСФСР, 1979.
22. Советские балеты. Краткое содержание / Сост. А.М. Гольцман. – М.: Сов. композитор, 1985.
23. Ткаченко Т. Народные танцы / Т. Ткаченко. – М.: Искусство, 1975.
24. Устинова Т. А. Сценическая обработка фольклорного танца. Русский народный танец / Т. А. Устинова. – М.: Искусство, 1976.
25. Фокин М. Против течения / М. Фокин. – Л.: Искусство, 1981.
26. Шереметьевская Н. Танец на эстраде / Наталья Шереметьевская. – М.: Искусство, 1985.
27. Эльяш Н. Образы танца / Н. Эльяш. – М.: Знание, 1970.
28. Энтелис Л. 100 балетных либретто / Л. Энтелис. – М.: Музыка, 1966.
29. Яницкая М. Д. Методика собирания и записи танцевального фольклора / М. Д. Яницкая. – М.: ВНМЦ народного творчества и культпросветработы, 1981.

Інформаційні ресурси

1. www.bdpu.org (сайт БДПУ, library)
2. Медіатека ІППОМ БДПУ – 5Б-306
3. Медіатека кафедри хореографії – 5-Б-500
4. http://www.regionalmuseum.kr.ua/muzh01a1_u.htm (електронна бібліотека книжок з дисципліни)

5. Ukrainian-dancing.com <http://ukrainian-dancing.com/video11.html>
6. http://dvovuk2.ucoz.ru/dir/biznes_i_finansi/2 (дитячі танці)
7. <http://yak-prosto.com/yak-postaviti-dityachiy-tanec/>
8. http://www.goldrych.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=53&Itemid=62 (картотека танців)
9. <http://www.msmb.org.ua/actions/happen/376/> (танці народів світу)
10. http://www.youtube.com/watch?v=oqoPF_Engds (танці народів світу).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: заліки, екзамени

- 5. Засоби діагностики успішності навчання:** усні опитування, стандартизовані тести, презентації власно створених постановок за кожною темою, постановочні плани (паспортизація), командні та наскрізні творчі проекти.